

«Фуга 119» — книга про ворожий полон, куди потрапили добровольці батальйону «Донбас» після боїв у місті Іловайськ. Реальність, яку неможливо передати традиційними формами написання. Переосмислення та пошук нового привів автора до застосування принципу побудови фуги — поліфонічного музичного твору. Структура книги орієнтована на подвійну (двотемну) триголосну фугу з кодою. Це дає змогу повною мірою передати сплетіння болю та жаху — звичної буденності полону, де вихід можливий тільки через смерть.

«Фуга 119» є прямим продовженням книги «Танець смерті» та являється другою в майбутній трилогії «2014».

Життя нема. Тут очі тихо плачуть,
Прокльони й осуд вже не зачіпають
Надію, більш нікому не потрібну,
Вчергове зморену — ведуть на страту...

Невідомість

Незвідана реальність неминуча. Вибору немає. Відторгнення чи уникнення не існує. Тіло змушене акумулювати фізичні і психічні сили для вирішальної зустрічі. Імунна система нарощує міць. Психологічний бар'єр витримки підіймається до незвіданих висот. Пам'ять хаотично шукає досвід у глибинах підсвідомості. Намагається знайти хоча б подібний прецедент у минулому. Хоча б наблизений алгоритм поведінки. В цю мить розум стикається з унікальною проблемою — нічого немає. Порожньо. Подальше моделювання базується на імпровізованому механізмі з інстинктів, принципів, чеснот... і гріхів.

ПОЛЕ

Світ пропав. Тихенько завиває вітер. Пульсує в просторі миттєвостей земних. Тече мов кров у пошуках людей. І лиш траву колише та несе у даль... шматочки білі... спогади трикляті... Нехай зникають! Папір вже не потрібен, бо немає що казати. Слова змінилися діями. Все зроблено. Залишилось мовчання...

Пустотілі думки наповнюють простір душі. Б'ються одна з одною. Б'ються на смерть. Сильніше й сильніше. Тільки без результату. Лишень болить голова. Ця битва така ж порожня, як і думки. А я... Що я? Мовчу. Мовчання личить усім. Додає магії в трагедію. Оздоблює змертвілу плоть. Наскільки ж красномовне це мовчання? Чи здатне передати пригніченість та горе? Чи зупинить дух презирства та незгоди? Мабуть так. Навіть пошматоване довкілля кричить з останніх сил: «Мовчіть!» І вони мовчать. Сотні тіл вже нічого не скажуть. Тільки вітер ще говорить з ними. Закутує в рваний одяг. Прикриває спалені кістки.

Хлопці! Чому мовчите?! Чи, може, ми не чуємо? То скажіть, як слухати?! Скажіть, до кого говорити? Через кого спілкуватись? Може, через вітер? Через синє небо чи суху природу? Ні... Так не може бути. Це я дурний. Наївність так і не згоріла у вогні. Не говорять... Не можуть... Ні через вітер, ні через природу. А все тому, що тут мовчать пташки. Не хочуть бачити й оспівувати те, що відбувається. Не хочуть згадувати. Не хочуть із цим жити.

Вервиця з людей тягнеться через поле. Нога в ногу. Тіло за тілом. Йдемо неквапливо. Але не з честю... Скільки нас? Сто? Двісті? Чотириста? Хто ми зараз? Ще воїни чи вже полонені? Вістря реальності настільки тонке, що душа бажає схватись подалі, як маленька дитинка, що стала свідком великого лиха. Лиха, що надовго закарбується в пам'яті. А пам'ять вже породить

з цього демонів. Та зараз душа тільки тривожна. Боїться... Але ще й надіється...

Озираюсь, бачу тільки крах. Якщо розширити погляд і звернути зір назовні, то можна побачити, що не тільки у людей та тварин є душі. Вони існують скрізь: у будинках, місцевості, натовпі. У нашому натовпі блукає крива, надломлена й пошматована спрагла душа. Підходить до кожного тіла, п'є великими ковтками страх, не залишаючи остатку. Очі відкриті широко, голова опущена — не хоче пити, мусить. А тіл багато. Дивимось на спільну душу без докору. Напівмертві бредемо через поле, а свідомість повільно обсмоктує жах.

На горизонті видніється постать. Невже це він? О, так! Тінь, на яку ми довго чекали. Той, хто ховався в соняшниковому полі, стоїть непорушно. Стоїть без покарання. Хоч звідси й не видно обличчя, але я однаково відчуваю, що воно розтягнулось у задоволеній посмішці. Паскудна посмішка — нагорода за те, що забрав душі наших братів. Хіба це справедливо? Хіба цей російський солдат не має просити в нас помилування за вчорашню різню?! Ні... не має. На війні немає справедливості. На війні є переможці. І яким би самотнім цей солдат не виглядав на фоні безкрайнього поля, він уособлює підлу перемогу. Нище підтвердження кривавої війни.

Ненависть мене вже розпирає. Психологічна колізія вивертає нутро і хочеться все навколо шматувати. Хочеться вбити цього росіянина всіма можливими способами. Хочеться, щоб він страждав. Страждав нескінченно. Хочеться, щоб його посмішка залишилась тільки як символ справедливості. Справедливої агонії та муки. Хочу цей символ! Хочу відплати! Та мрії розвіюються перед реальністю. Але стривайте! Ми ж можемо вчинити так і у реальності! Можемо задовольнити сподівання. Давайте нападаємо! Задусимо! Скрутимо в'язи! Вдавимо очні яблука, і піде юшка. Помста змушуватиме м'язи рук не спинятись, безкінечно давити і бити, чого вимагає душа.

Це і є наша справжня зброя. Ніяке залізниччя та техніка не здатні замінити душу. Вона — ядро атаки та відплати. Вона — все, що в нас залишилось. Чудовий план! Звісно, ворог готовий до таких дій. В нього напевно є запобіжний захід у вигляді підкріплення, яке, зазвичай, ховається й чекає. Щойно почнемо атаку, ворог застрелить кількох наших. Але яка різниця? Втрачати ж нічого. Смерть

тільки ненадовго забула про нас. Я вже чую, як вона вие. Вона — найкраще, що може з нами трапитись, тому треба діяти. Нехай стріляє! Нехай вбиває! Всіх не вб'є! Перед ним колона мерців, які незрозуміло для чого вижили. Мерців, які житимуть ще довго, або вмруть миттєво.

Випадковість — ось головний закон природи, що керує нинішніми подіями. Випадковість зароджується під час бою. Та її шлейф ще довго тягнеться після його завершення. Хто приречений, хто ні — їй вирішувати. Іронічна фатальність ще й глузує, бо вибір, як правило, не в руках приречених. Ми віддали свою можливість вільно діяти на розсуд ворогу. Проти волі, але напевно. Ворог перед нами. Єдине, що крутиться в голові: «Чи страшно йому?» Звісно страшно. Який дурень не боявся б, коли на тебе суне безліч загнаних у безвихідь добровольців з невідомими намірами.

Десятки опущених голів можуть вбити того, хто, не замислюючись, сміявся, коли розстрілював колону на марші, не готових стати в бойовий порядок бійців, машини з пораненими. Зараз цей росіянин — акумульований образ тотального ворога. Це він вбив Утьоса, Черепа, Варга, Берега, Сократа... Цей покидьок повинен вмерти. Нехай холодний вітер заповнить порожнечу між нами.

— Следующий! Что в карманах?

— Сірники й сигарети.

— Подними руки, проверю. Какое подразделение?

— Батальйон «Донбас».

— Понятно. Следующий! Стой! Куда пошел?

— За всіма.

— За всіма не надо. Тебе по дороге дальше, к посадке. «Донбасс» — отдельно.

Мовчки проходимо далі. Тепер ми полонені. Це вже напевно. Ніхто на російського солдата не кидається, не б'є, не давить очі. Всі хочуть жити. Всі рухаються у вказаному напрямку...

Польова дорога плавно повертає за лісосмугою. Попереду йде Тин. Мовчить цілу дорогу. Прийняте рішення змінює решту життя. Тягар розчавлює дисонуючі думки.

Понуро човгаємо вперед. Але почуття все одно насторожі. Відкривається справжня картина. Приховане стає явним. Ось і решта! За деревами нагло схована бойова техніка, біля якої нудьгують

вузькооці буряти. Ходять туди-сюди. Зиркають на нас. Мовчать... Мабуть, бояться заговорити. А може, не хочуть. Не зайвим було б зазначити, що соняшникове поле позаду добряче відбирає у присутніх мову. Для нас воно — гірка злість. Для них?.. А що воно для них? Чудовий закордонний пейзаж? Хороша засідка? Місце для виконання наказу? Скоріш за все, їм байдуже, що воно означає. Для ворога жовтий колір соняха не политий кров'ю та зрадою. А для мене — навіки.

Пробігаю очима по наших. Штурмовики, розвідники, рота охорони... А ось і гранатометники! Вілс, Чингіз, М'ясник. Поміж них величаво сидить Бугор. Осанка рівна, борода велика. Але погляд змінився. Вчора в зніцях горів вогонь. Сьогодні наче пелена покрила зір. Дивиться незворушно, ніби осліп. Тільки вії кліпають поміж довгими паузами. За його спиною сидить... Що?! Лермонтов?! Він живий?! А я його поховав. Як він вижив після вибуху? Що робити далі? Як бути з пораненими? В мене стільки питань... Але, судячи з виразу спустошеного обличчя, сьогодні відповідей не почую. Погляд серйозний, розфокусований... Такий, як у Бугра...

— Проходим далі! Не скапливаємся!

Добре, що він живий. Значить, все буде добре. Неважливо, що невідомість переповнює наше становище. Головне — ми разом. Доля — це асорті з неминучих подій. Довгий за часом шлях. Непередбачуваний... Неможливо вгадати, що тебе чекає. Тому не варто передчасно розривати зв'язок із долею. Але якщо поглянути на власну смерть інакше, то навіть передчасний кінець буде неминучою подією в долі інших. І саме ця неминуча подія може привести когось до неминучих змін. Всюди є зв'язок. Просто так нічого не відбувається.

Проходжу в кінець натовпу і сідаю на траву. Наших тут чимало. Декілька взводів. Сидимо на землі й чекаємо. Чого? Невідомо. Хтось мовчки сидить. Хтось плаче. Хтось п'яний. Хтось поранений... Мозок намагається хоч якось позбирати інформацію частинками й зв'язати до купи. Знайти якусь логіку в тому, що з нами відбувається. Це необхідно, щоб змодельювати можливі сценарії.

Я, як будь-яка людина, знаходячись на межі життя та смерті, хочу зазирнути в майбутнє. Але щоб хоч щось довідатись, потрібно зрозуміти події, які можуть на це вплинути. Що нас чекає в по-

лоні? Чи надовго? *Ні, так не буде. Одними питаннями відповіді не отримаєш. Що?! Чому ти взагалі встряєш в мої думки? Що за чортівня? Ти хто?! ... Я — це ти, хіба не зрозуміло? Я тут, бо мені не подобається те, що ти робиш. Як ти думаєш. Як існуєш... Увесь ти мені не подобаєшся, розумієш?! Я тобі не подобаюсь? Ти в моїй голові. Щезни! Я чітко висловився?*

Щось не те зі мною коїться. Це все результат непростого вибору. Треба добре розібратись в недалекому минулому. Вибудувати ланцюжок подій. З чого ж почати? Та далеко й думати не треба — вся причина в Іловайську, де ми боролись проти сепарів. Подивись на те, що вже маєш. А що маю? Ми боролись в Іловайську проти сепарів. Судячи з бойового духу останніх днів, добре бились. З безлічі ворожих штурмів, жоден не вдався. Відбивали кожну атаку і утримали ремонтну станцію. Відстояли половину міста.

Але, врешті-решт, отримали команду на відхід. Вихід гарантували. Безпечний. Принаймні, так говорили. Та кацапи думали й планували інакше — безжально розбили колону, незважаючи на будь-які домовленості. За що й потім отримали «по зубах». І це не просто слова. Ми й справді розбили засідку включно з особовим складом та технікою. Та цього замало. Сили нерівні. Ворог швидко оклигав і знову атакував.

Через великі втрати, падіння бойового духу та знесилення, після довготривалого бою змушені капітулювати. І от тепер ми в полоні. Здались, щоб врятувати поранених. І що тепер? Вб'ють? Не вб'ють? Зараз це єдине, що цікавить. Егоїзм поступово бере гору над самопожертвою. Якщо перемотати час на сьогоднішній ранок, відомо, що на другий день бою приїхало багато бажаючих взяти нас у полон. Казаки, сепари, ще якісь незрозумілі угруповання. Всі хотіли ласий шматок «укропів» — батальйон «Донбас». Але ми воювали з росіянами, тому переговори вели виключно з ними. Вони змусили нас до капітуляції.

Якщо б здались сепарам, нашому військовому «щастю» одразу б перерізали горлянку. Тому росіяни — оптимальний варіант для збереження людей. Але, судячи з ворожих фізій, остаточного рішення щодо нас поки не надійшло. Поводяться майже стримано. Перешіптуються й кидають злісні погляди один на одного. До деякого з натовпу довго придивляються, наче побачили когось з іншої планети. А може, й справді так... Ідеологія різна. У нас — боротьба за власну землю. У них — імперські амбіції. Ми завжди

воювали відкрито і чесно. Вони — тихо й підступно. Але війна на це не зважає. Білий ти чи чорний. Віруючий чи прибічник раціоналізму.

Принцип на війні один: воюй і перемагай. Правила й чесноти — для слабкодушких. І доля нам всміхалася, бо ми чітко дотримувались цього принципу й щиро вірили у швидку перемогу. Та вчора втрапили у пастку... Самі винні. Наївні. А війна не любить наївних. Тому тепер пожинатимемо плоди знайомства з невідомою дотепер стороною війни.

— Ну что, хохлы?! Навоевались? Мы вас три дня выглядывали, а вы никак не показывались! Молчите?! Не ждали нас? Ну, ничего... Запомните это состояние. Так с вами будет всегда, если захотите с нами тягаться. Но вы мне только одно скажите: вы боевой устав учили?

— При чем здесь устав?

— Это ты меня спрашиваешь «при чем»?! Вы хоть знаете, что надо делать, когда колонну обстреливают? Судя по вашим действиям, нихера не знаете!

— Если колонна обстреливается, нужно остановиться и занять круговую оборону...

— Точно! Знаете все-таки! Тогда чего ж вы своими «жигулями» на танки пёрли? Смерти захотелось?... Понабирают, сука, по объявлению...

Бісится. Не може повірити в те, що ми не врахували в бою норми статуту. Багато з нас навіть не служило в армії, та й не знало правил. Саме це й врятувало. Росіяни розраховували, що, коли почнуть обстріл колони, ми, діючи за статутом, зупинимо автомобілі й займемо в полі кругову оборону. А тоді на голій місцевості нас всіх дружно перемолотять артилерією. Вони на це розраховували. Це як партія в шахи. Плануєш можливі ходи противника і щиро віриш у логічну передбачуваність його поведінки. Вони думали, що так буде і в цьому випадку. Але не врахували, що в реальному житті шахові фігури відрізняються від ігрових однією важливою деталлю — самостійною волею. Якщо не врахувати цей момент, буде багато неочікуваних сюрпризів. Саме так ми врятувались. Не всі... але більшість. Перли «жигулями» на танки. Спалили російську засідку.

Плине час. Донбасівці «закінчуються». Ніхто більше не приєднується до нашого гурту. Ще один психологічний етап пройдено.

Потрібно ментально готуватися до змін. Емоційна напруга тут як море. Хвилі з думок та відчуттів підкидають і розгойдують уяву кожного бійця. Уява є маленьким човником у штормову погоду. Курсу вже немає. Вітрила зірвані, щогла ледь тримається. Лишається тільки не перекинутись і молитись, щоб море тебе не поглинуло. І невідомо, куди занесе...

Зважаючи на дефіцит інформації, майже кожен стає своєрідним емпатом. Вловлює емоції та настрої інших. Мозок всілякими шляхами здобуває інформацію. Аналізує отримане й робить висновки. Через суперчутливість емоційні віяння в натовпі — показова річ. Ще на Майдані ці чинники досягали неймовірних масштабів. Досить було декільком запанікувати, як збуджений страх хвилиною котився натовпом, і за мить панікувало декілька тисяч людей. А погасити масову бентежність ой як не легко. Тому хаос — страшна річ. Результат браку інформації. Тривожне очікування розтинає наказовий голос.

— Рассчитайсь!

— Первый...

— Второй...

— Третий...

Цікаво, що буде, коли номери закінчатся? Чекай-чекай. Не можуть же вони просто закінчитись. Обов'язково з'явиться результат. Чи будемо ми згадувати сьогоднішній день як щось приємне? Саме ту частину, коли було відносно добре. Ще до полону. Не знаю... А яка вже різниця, що з нами буде? Для чого зараз переживати? Це нічого не дасть. Переживаннями собі тільки нашкодиш. Потрібно було раніше про це думати й не здаватись. Тепер — байдуже. Я себе не обманюю. Хотілося б ще трохи пожити. Зосталась надія. Це світла байдужість. Навіть сказав би — впевнена байдужість. Але чому вона в мене? Раніше ж не було.

Треба подумати логічно. Зважити всю інформацію й побудувати сценарії. Якщо нас не вб'ють, що дуже ймовірно, то, як мінімум, відправлять до Росії. А там точно вже буде не до байдужості. Там буде забуття. Згниємо там, як непотрібна картопля. Звільнення чекатиме на нас, хіба коли переможуть Росію. А це ой як нескоро. Але такий сценарій, принаймні, кращий, ніж сидіти в полоні у сепаратистів чи якихось казачків.

У нас вже ходили непоодинокі чутки про звірства в Донецьку. Бачили відео, що хлопці показували в Іловайську. Парад полонених.

Зробили його якраз на День Незалежності. Колона приречених йде між озвірілим натовпом. Каміння, гнилі овочі, прокльони та стусани — все це рясним дощем поливає голови полонених. Нас, напевно, чекатиме подібна участь. Може, й гірша... Ми — батальйон «Донбас»! Для сепаратистів це як символ. Антагоністичний трофей. Певний рубікон, який вони вважатимуть пройденим і махатимуть нами на камери, як піп кадилом.

- Сто сорок четвертий...
- Сто сорок п'ятий...
- ...
- Все?
- Та наче всі.

Одне питання страшно свердлить мені макітру. Десь збоку... Чи, може, позаду... «Батальйон Донбас окремо...» — щоб це могло означати? Роблять з нас особливих? Хочуть на десерт? А потім закатують і в'ють? А чому ж тоді раніше не вбили? У них була прекрасна можливість — повна силова перевага й оточення. А зараз ми вже без зброї. Для чого вбивати беззбройних? Якщо було б бажання, то накрили б нас артилерією у Червоносільському — і з кінцями. Для чого зараз ці зайві рухи? Навряд чи ці факти вказують, що нас будуть вбивати. Але чому ділять? Незрозуміло.

Всі полічені. Ми мовчимо. Росіяни мовчать. Хвилина мовчання добряче намагнічує емоційне море. Це співзвучно з музикою Шопена. Він завжди перед фінальними розділами наганяє напруги. І чим довше він тягне очікування, тим більше здається, що терпіння ось-ось лусне. Час іде, а грань на межі прориву. Теми гучнішають, хочеться встати і крикнути: «Ну давай вже!» Але Шопен прекрасно розумівся на емоціях і знав, що для того, щоб емоція сприймалася в екстазі, їй потрібно добряче підготувати. Створити підґрунтя, з якого виростуть спогади. Спогади, на які чекатимуть жнива. І коли вже вибиває фінальний розділ, то так і хочеться встати і закричати.

Але сльози не дозволяють це зробити. Нутро розриває від незрозумілого бурління. Рве і рве. Блокує реакцію й продовжує жнива емоцій та спогадів... Ось так чинив Шопен. Так може статись і з нами. Але я все одно не вірю кацапам. Не зроблять вони так. Не для того рахують нас, щоб просто перестріляти. Тут є щось приховане. Приховане за напругою, що тисне на очі. Як я хочу просто закрити ці кляті очі і відкрити їх вже вдома. Але так не буде, бо

доля рідко виконує бажання людини. Після усвідомлення цього розбирає тільки злість. Давно кипляча кров підходить до самих вух. Слова, що довго зроджуються всередині, якраз чекають такого моменту.

- Зачем вы воюете против нас?
- Мы помогаем местным бороться за свою землю.

Градус напруги спадає. Свіжий сплеск інформації змушує знову замовкнути й задуматись. Не всі так роблять.

- Слава Україні!

Бурят швидко повертає голову в сторону «подразника». Його наче струмом вдарило. Косо дивиться на нашого бійця. Той вже добряче набрався перед здачею, і зараз п'яна голова намагається знайти собі гідне місце в скрутному становищі.

- Це ми воюємо за свою землю. Це українська земля.
- А вы их за людей не считаете? Они тоже живут здесь и имеют своё право выбора.
- Який вибір? Це ж Гіркін у Слов'янську почав...
- Слава Україні!
- Та закрийте йому хтось рота!

Російські десантники проходять повз і тільки посміюються. Владна посмішка. Їм байдуже до нас. Для них це, як забава. Бій уже минув. Полонений ворог перед ними. Можна розслабитись. Я і сам би так сміявся, якби був на їхньому місці. Але я не на їхньому місці. Наших зусиль виявилось недостатньо. Якби все склалось по-іншому — ми могли б примусити їх страждати. Щоб ніяка російська горлянка не волала на українській землі. І ми використали даний нам шанс сповна. Тільки цього було замало. Тим не менш всі росіяни, які зараз не сміються, лежать мертві в полі або добряче пошматовані кулями. А тут ті, що чудом вислизнули з наших лещат. Нічого-нічого. Ця земля все пам'ятає. Доля ще болісно вдарить за підлість. Кожен отримає заслугу по своїх справах. Смерть — хороші ліки від радості. Від підлості та обману.

— На хуторі ніби більше людей було... Тин, ти знаєш, де решта? Де вояки?

— Тут тіко наші. Кацапи відділяють нас. ЗСУ окремо — «Донбас» окремо.

- І чого б це? Боятися добровольців? Боятися вмотивованих?
- Може...

- А що із вмотивованими треба робити, знаєш?
 - Вбивати.
 - Або показувати, як їх перевиховали.
 - Ну, це вже тяжче зробити. Простіше — розстріляти.
 - Хтось з росіян говорив, що нас повезуть у Ростовську область. Там концентраційний табір готують.
 - Файно! Будут палити в печях. Треба було собі кулю в лоб пустити.
 - І що б то дало?
 - Та хош би неням не було соромно. Ти розумієш, шо таке концтабір? Ти вчу історію? Нас замордуют.
 - Та ну тебе! Фігну говориш. Надворі двадцять перше століття. Цифрова епоха.
 - От ти дурний! Потім будеш гризти собі руки й жалітиси, шо не застрелився.
 - То чого тоді ТИ не застрелився?
 - Піаніст, а ти як думаєш?
 - Що я думаю? Нічого не думаю. Краще зараз мовчати. Та й ти мовчи. Через цей гуцульський акцент вони миттю розкусять, що ми із Західної України.
- Бурят стоїть навпроти і вдивляється в соняшникове поле. Повторюю: бурят стоїть біля українських полонених і вдивляється в українське соняшникове поле. Сюрреалістична картина. Тим не менш — це теперішні реалії.
- Обличчя серйозне. Погляд напружений. Може, милується новими краєвидами? Намагається вловити тутешню суть? Навряд чи раніше він бував на цій землі. Все нове для нього. А може, його спогади турбують? Паскудять душу, якщо вона у нього є. Вчорашній день ще свіжий. Він завжди буде таким — свіжим. Цей бурят добре пам'ятатиме решту свого життя, як йому тут «чудово» воювалось. Як свистіли кулі, коли він ховався у соняшниковому полі... Як вмирили його друзі... Спогади гризтимуть його і ставитимуть усе нові й нові питання. А відповідей буде мало. Та зрештою він дійде роздумами до правди й зрозуміє, що він накоїв у цих соняшниках. Саме тоді й прийде розплата.
- Путін хуйло! Ла-ла-ла...
- Рано чи пізно це мало статися. Іскра небезпеки обпікає кожного. Ці дурні витівки зараз вилізуть комусь боком. Алкоголь ні до чого хорошого не приводить. Особливо у полоні.

— Если он ещё что-то выкнет, пристрелю!

Бурят досить знервований. Зачепило за живе. А може, він не знає цього гасла харківських футбольних фанів? Воно нове, але вже стало крилатим виразом. Цікаво, коли вони почнуть нас відстрілювати? Дістала вже ця тяганина. Кульмінація терпіння завжди забуває про наслідки. Терпіння лускає, і починаються негаразди. Але після того, що вже пережито, якось байдуже за своє життя. Ні. Брешу. Не байдуже. Не байдуже, якщо мене вб'ють. Хочеться, щоб все сталось швидко. Краще нехай прострелять голову. Наче вимкнули світло. Не хочу катувань, допитів, тортур. Краще й справді було собі кулю пустити в голову самому... Але це вже думки після бою. Під час бою таких думок не було, як і під час здачі у полон. Хороші думки приходять запізно.

А може, краще б загинув із хлопцями в бою? Саме так було б найлогічніше. Все вело до цього. Та чомусь не загинув. Чому? Півтори сотні донбасівців, що сидять поруч, чомусь не загинули. Нас щось врятувало, чи Смерть випадково забула про нас? Доля настільки паскудна річ, що здається, ну ось, ти все виконав. Пройшов усі випробування. Витратив сили, їх виявилось достатньо. Тепер можна розслабитись, ти на це заслужив. Але під час відпочинку кричиш від болю. Кричиш від ненависті. Тобі зробили дірку в тілі й повільно крутять там пальцем. Ти благаєш про якомога швидше звільнення від страждань. Але ні. Доля не перестане. Долі чхати на це все. Долі це подобається. Доля ще має для тебе купу «приємних» речей, бо ти їй сподобався. Ось так виглядає наше становище. Ми вижили, бо ще не все витримали. Потрібно ще і ще. Цього хоче Вона. Їй завжди мало.

Може, воно й добре — напитись і не усвідомлювати невизначеності нашого становища. Алкоголь загострює емоції, і біс його знає, яка скажена думка прилетить у голову й стане причиною загибелі багатьох. А ти лежиш собі безвідповідально на траві й відбиваєшся руками від побратимів, які намагаються тебе утихомирити. Мимоволі смієшся, бо тобі байдуже. Тільки очі однаково плачуть, бо звідси вже не видно хутір. Тепер вже наш хутір. Святе місце мертвих. Паскудна яма вцілілих. Там ще залишилися поранені. Там залишилися Камаз та Амбал. Що з ними буде? Через них ми залишилися і не виходили на прорив. Через це і пішли здаватись.

А чому ж ми пішли здаватись? Хороше питання. Відповідь така ж хороша — перевага ворога, велика кількість пораних та вбитих і моральна деградація. О, так! Моральна деградація тут має не меншу вагу, ніж спасіння пораних. Алкоголь і горе показали нам, наскільки низько опускається воїн. Поодинокі випадки, але вони настільки яскраві, що одразу починають тхнути мерзенністю: бій ще триває, а п'яні побратими закликають здатись; одні збирають тіла вбитих, а інші йдуть до ворога з пляшкою. Як це вкласти в одну голову? І це в ті моменти, коли більшістю проявлявся неймовірний героїзм. Росіяни срали в штани від натиску, доки «хтось» досліджував околиці своєї слабкості.

Наявність алкоголю — гірше ворога в наших рядах. На фоні цього зараз важко чимось дорікнути п'яній фразі «Путін — Хуйло». Але, зрештою, треба визнати, що алкоголь і близько не був причиною нашої здачі. Тут сукупний фактор. Ключове в ньому — поранені та ще живі. Пораним вже шепоче смерть у вухо. Вони повинні мати хоч якусь надію на життя. Ми можемо їм це влаштувати. Це наш обов'язок. Вони повинні відчувати дружнє плече. Їхні заслуги повинні отримати винагороду.

Але як вийшло насправді? В реальності вони зараз самі на тому хуторі. У суцільному хаосі я навіть забув зайти до Камаза з Амбалом. Забув зайти й сказати: «До зустрічі». Але насправді це мало б бути прощанням. Тому зараз хтозна, що там з ними роблять кацапи. Добре, хоч пострілів не чути. Може, й не вб'ють. Якщо їх не вб'ють, то і нас мабуть також... Сумнівна гіпотеза, але й вона також заслугоує на життя.

Досить вже цього гадання. Склалося не так, як хотілося. Сподіваюся, наша жертва не буде марною. Десь там, у часі та просторі, в небі та на землі, зроблять наслідки приємними для наших пораних. А ми...

- Всем встать!
- Строиться!
- Подъем!

Ну ось і кульмінаційний момент нашого рандеву. Знову механізм «безпорадного» включається на повну силу. Слухаєш кожен звук, намагаєшся підмітити кожну деталь. А серце відчайдушно хоче зрозуміти, де ж вихід? Сакральний вихід із пастки. Мабуть, ми вже його ніколи не знайдемо. Принаймні шукатимемо...

— Впереди поедет техника. Вы за ней. И чтобы без фокусов! Спокойно двигаемся за техникой.

Схиляюся до версії, що нас здадуть під якийсь трибунал. В заголовках новин напишуть, що проходитьиме суд над фашистами, і тисячі червоних голів почнуть виливати свою піну прямісінько в душу. Нас показуватимуть людям, як якусь «дикивинку». Політичний цирк із поневоленими беззубими звірятками. Звучить смішно. Але не менш смішним є те, що ми сидітимемо там довго. Сидітимемо в антифашистському концтаборі, доки стане життя. Або доки наші війська не будуть у Москві. Остання думка зігриває серце. На мить уявляю прекрасну картину і обриваю фантазії: «Так! Все! Досить мріяти!»

Потрібно вертатись у реальність. Потрібно обдумати, до чого готуватись. А як готуватись до невідомості? Хтось підкаже рецепт? Ніхто? Що тоді? Готуватись до найгіршого? До вбивства? Ну, не знаю... Ця перспектива малоімовірна. Хотіли б убити, то давно вже це зробили. Найпаскудніші справи робляться в тиші. Та й навіщо їм бачити наші фізії в агонії? Навіщо цей близький контакт? Росіяни могли легко втоптати нас у землю своєю артилерією декілька годин назад. Самі ж казали: «Сдавайтесь! Иначе мы вас с землей сравняем!» Значить, брехали? Скоріш за все... Немає в них «чим» зрівнювати землю. Нас знову обдурили, а ми повірили. Росіяни здатні зрівнювати із землею тільки власні слова.

Колона шикуюється. Встаю. Обтрушуюсь, не знаю навіщо. Дурні звички з минулого життя. Ну і грець з ними. Однаково все колись забудеться: рідні, друзі й вороги. Мертвий нічого не пам'ятатиме.

ДОНЕЦЬК

Двері відчиняються, а серце вже давно не б'ється. Сонячне світло миттю заливається в розжарений кузов. Краплі поту й запах страху поєднуються в чудову атмосферу «звіринця». Який же сьогодні прекрасний день. Десь поряд співають птахи й наповнюють цю довгоочікувану мить багатогранними мелізмами. Птахів не видно. Ховаються десь між гілочками. Та й вітер не